

een groot aantal gevallen kwamen de eigenaars van lanen in de polderstad met de gemeente overeen dat deze het eigendom van de laan zou overnemen en de demping van de sloten, de bestrating en verlichting voor haar rekening zou nemen. In aansluiting op het Waterproject ontwierp Rose in 1858 een stratenplan waarmee een ingrijpende sanering van de polderstad werd beoogd. De vraagstukken van eigendom en verantwoordelijkheid werden in dat plan op een veel grotere schaal aangepakt. Al vrij snel werd ingezien dat een volledige ontpoldering van de polderstad een belangrijke voorwaarde voor een succesvolle stadsuitbreiding was. Verstedelijking en ontpoldering gingen hand in hand. Polderland werd polderstad.¹⁵⁾

Gezien de grote omvang van het Waterproject behoefde op een snelle voltooiing van de werkzaamheden niet te worden gerekend. Een algehele verlichting van de nood zat er dus voorlopig niet in. De open riolen bleven hun stank in binnenstad én polderstad verspreiden. De in 1854 geïnstalleerde Gezondheidscommissie meende zelfs, dat verlichting van het probleem hoe dan ook een illusie was. De Gezondheidscommissie benaderde de vervuiling principiëler dan Rose deed: 'Het doel behoort te zijn te zorgen dat alle faecale en andere in bederf overgegangene organische stoffen zoo volledig mogelijk uit het bewoonde deel der gemeente verwijderd worden, zonder in den grond of in het water te worden opgenomen.' Rose en de verantwoordelijke raadscommissie voor Plaatselijke Werken beschouwden het verontreinigde water als fait accompli. In hun aanpak legden zij daarom de nadruk op het vuil en het wegspoelen ervan met vers water. De Gezondheidscommissie richtte zich juist op de vervuilers zelf. Zij pleitte voor een preventieve benadering. Het stadsbestuur diende er op toe te zien dat de fecale stoffen in degelijke putten werden verzameld. Alle Rotterdammers 'die noch putten kunnen noch verlangen te maken' moesten worden verplicht tot 'het verzamelen hunner faecale stoffen in verplaatsbare vergaderbakken of tonnen (fosses mobiles) onder hun privaat geplaatst'. De Gezondheidscommissie wilde het vuil verzamelen en benutten als mest, om daarmee te voorkomen dat een waardevolle grondstof verloren ging en dat het milieu onnodig werd belast.¹⁶⁾

Het standpunt van de gemeentelijke plannenmakers werd regelmatig ter discussie gesteld, maar hoewel de raad veel tijd inruimde voor de bespreking van het vraagstuk, veranderde er nauwelijks